

Liikenne- ja viestintäministeriö**Liikenne- ja viestintäministeriön menettely eduskunnan****vastauksen esittelemisessä****Asian vireille tulo**

Liikenne- viestintäministeriöstä ilmoitettiin oikeuskanslerinvirastoon 26.8.2022, että eduskunnan vastauksia EV 36/2022 vp, EV 37/2022 vp ja EV 38/2022 vp ei ollut esitelty tasavallan presidentille perustuslaissa säädetyssä kolmen kuukauden määräajassa sen jälkeen, kun vastaukset olivat saapuneet valtioneuvostoon. Vastauksissa eduskunta oli ilmoittanut hyväksyneensä kolme kahdenvälistä lentoliikennesopimusta siltä osin kuin ne kuuluvat Suomen toimivaltaan sekä sopimuksia koskevat lait. Liikenne- ja viestintäministeriö pyysi oikeuskanslerin kannanottoa menettelystä tässä tilanteessa.

Otin liikenne- ja viestintäministeriön menettelyn tutkittavaksi omana aloitteenani ja pyysin ministeriötä antamaan selvityksen asiasta.

Liikenne- ja viestintäministeriön selvitys

Liikenne- ja viestintäministeriön palveluosasto on antanut asiasta selvityksen ja lisäksi ministeriön kansliapäällikkö on antanut asiasta lausunnon.

Kansliapäällikön lausunnossa todetaan, että liikenne- ja viestintäministeriön palveluosastolta saadun selvityksen mukaan kyseessä on liikenne- ja viestintäministeriön palveluosaston markkinayksikössä tapahtunut inhimillinen virhe, johon on myötävaikuttanut esittelijän poikkeuksellisen suuri työmäärä kyseisenä ajankohtana. Kyseessä on ollut yksittäinen tapaus, koska kansliapäällikön tietojen mukaan vastaavaa ei ole liikenne- ja viestintäministeriössä aiemmin tapahtunut.

Palveluosaston selvityksen perusteella tarkoitetut eduskunnan vastaukset olivat saapuneet liikenne- ja viestintäministeriön kirjaamoon 20.4.2022. Ennen vastausten saapumista hallitusten esitysten valmistelijaa oli jouduttu markkinayksikössä vaihtamaan, koska ensimmäinen valmistelija oli irtisanoutunut ministeriöstä 13.3.2022 lukien. Irtisanoutuneelta valmistelijalta esittelijälle siirtyneen työmäärän lisäksi esittelijän tehtävien määrää oli tuona ajankohtana lisännyt se, että hän toimi markkinayksikössä esimiehensä sijaisena touko-kesäkuussa. Kyseisenä ajanjaksona lentoliikennesopimusten neuvotteluja ja voimaansaattamistoimia oli valmisteilla yhteensä 37 valtion kanssa, ja EU:ssa oli käynnissä kattava lentoliikenneasetuksen uudistus, joka oli kannanmuodostusvaiheessa sekä Suomessa että Brysselissä. Myös Euroopan yhteisiä työpapereita valmisteltiin kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön yleiskokoukseen. Lisäksi Ukrainan sodan edellyttämien pakotteiden valmistelu ja seuranta oli lisännyt sekä markkinayksikön että esittelijän työmäärää.

Kansliapäällikön mukaan markkinayksikön työmäärä on sittemmin tasaantunut ja lentoliikennesopimusten hallinnointi on saatu asianmukaiseksi kuluneen kesän ja syksyn aikana. Osaston toimialaan kuuluvien lentoliikenneasioiden hoitoon on lisätty toinen esittelijä. Kaikkien eduskunnan vastausten seurantaa on tapahtuneen vuoksi liikenne- ja viestintäministeriössä parannettu.

Uudistetun menettelyn mukaan, kun eduskunnan vastaus saapuu valtioneuvoston kansliasta asian esittelijälle ja säädösvalmisteluavustajalle, he välittävät tiedon vastauksesta viipymättä oikeuskanslerinviraston lisäksi asianomaisen yksikön johtajalle ja ministeriön lainsäädäntöjohtajalle. Tämän lisäksi lainsäädäntöjohtaja seuraa vastausten valmistumista eduskunnassa reaaliajassa eduskunnan tietopalvelua hyödyntäen. Näin toimien liikenne- ja viestintäministeriö varmistaa sen, että lakien vahvistamiseen liittyvät tehtävät tulevat asianmukaisesti hoidetuiksi.

Asian arviointia

Perustuslain 77 §:n mukaan eduskunnan hyväksymä laki on esiteltävä tasavallan presidentin vahvistettavaksi. Presidentin on päätettävä lain vahvistamisesta kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun laki on toimitettu vahvistettavaksi. Jollei presidentti vahvista lakia, se palautuu eduskunnan käsiteltäväksi. Jos eduskunta hyväksyy lain uudelleen asiasisällöltään muuttamattomana, se tulee voimaan ilman vahvistusta. Lain katsotaan rauenneen, jos eduskunta ei ole sitä

uudestaan hyväksynyt. Perustuslain 78 §:n mukaan laki otetaan viipymättä uudelleen käsiteltäväksi eduskunnassa, jos tasavallan presidentti ei ole säädetyin määräajan kuluessa vahvistanut sitä.

Perustuslain 77 §:n perusteluissa todetaan, että määräajassa vahvistamatta jäänyt laki palautuu eduskunnan käsiteltäväksi. Ilmaisulla "palautuu" on haluttu korostaa sitä, että laki otetaan ilman erillistä palauttamistoimenpidettä eduskunnassa uudelleen käsiteltäväksi. Valtioneuvosto ilmoitaisi perustelujen mukaan eduskunnalle lain vahvistamatta jättämisestä, mutta tällaisella ilmoituksella ei olisi oikeudellista merkitystä, vaan eduskunta voisi aloittaa lain uuden käsittelyn ilmoituksesta riippumatta heti vahvistamatta jättämistä koskevan päätöksen jälkeen tai vahvistamiselle varatun kolmen kuukauden määräajan päätyttyä (HE 1/1998 vp, s. 128).

Perustuslain säännösten mukaan määräajassa vahvistamatta jäänyt laki palautuu siis kaikissa tapauksissa eduskunnan käsiteltäväksi. Perustuslain säännöksissä ja esitöissä ei oteta nimenomaisesti kantaa siihen mahdollisuuteen, että eduskunnan hyväksymää lakia ei esitellä määräajassa tasavallan presidentille.

Eduskunnan vastausten esitleminen tasavallan presidentille lakien vahvistamiseksi perustuslaissa säädetyssä määräajassa on olennaisen tärkeä osa oikeusvaltiossa toteutuvaa demokratiaa. Vahvistamispäätöstä ei voida tehdä enää määräajan päätyttyä. Mikäli määräaikaa ei noudateta, ei myöskään tasavallan presidentin toimivalta pääse toteutumaan. Pidän tätä erittäin vakavana puutteena valtioneuvoston menettelyssä.

Valtioneuvoston on huolehdittava töiden organisoimisesta siten, että eduskunnan vastaukset tulevat esitellyiksi tasavallan presidentille perustuslaissa säädetyssä määräajassa. Määräajan noudattamisessa tulee ottaa huomioon myös mahdollisten korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden lausuntojen laatimisen vaatima aika.

Liikenne- ja viestintäministeriön selvityksen mukaan vastausten esitlemättä jäämisessä on kuitenkin ollut kyse inhimillisestä virheestä, jolla on ollut yhteys asian hoitamisesta vastanneen virkamiehen poikkeuksellisen suureen työmäärään. Kyse on ollut ainutkertaisesta tapahtumasta. Myöskään oikeuskanslerinvirastossa ei ole tiedossa, että eduskunnan vastaus olisi aikaisemmin jäänyt määräajassa esitlemättä. Niin ikään ministeriön selvityksen mukaan ministeriössä on tapahtuneen vuoksi uudistettu työtapoja sen varmistamiseksi, ettei tapahtunut pääsisi toistumaan. Olen ottanut nämä seikat arviossani huomioon.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Liikenne- ja viestintäministeriö ei ole noudattanut perustuslakia laiminlyödessään esitellä eduskunnan vastaukset tasavallan presidentille perustuslaissa säädetyssä määräajassa.

Tästä syystä annan liikenne- ja viestintäministeriölle huomautuksen.

Lähetän päätökseni tiedoksi tasavallan presidentille.

Muihin toimenpiteisiin en katso asian antavan aihetta.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Minna Ruuskanen

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.